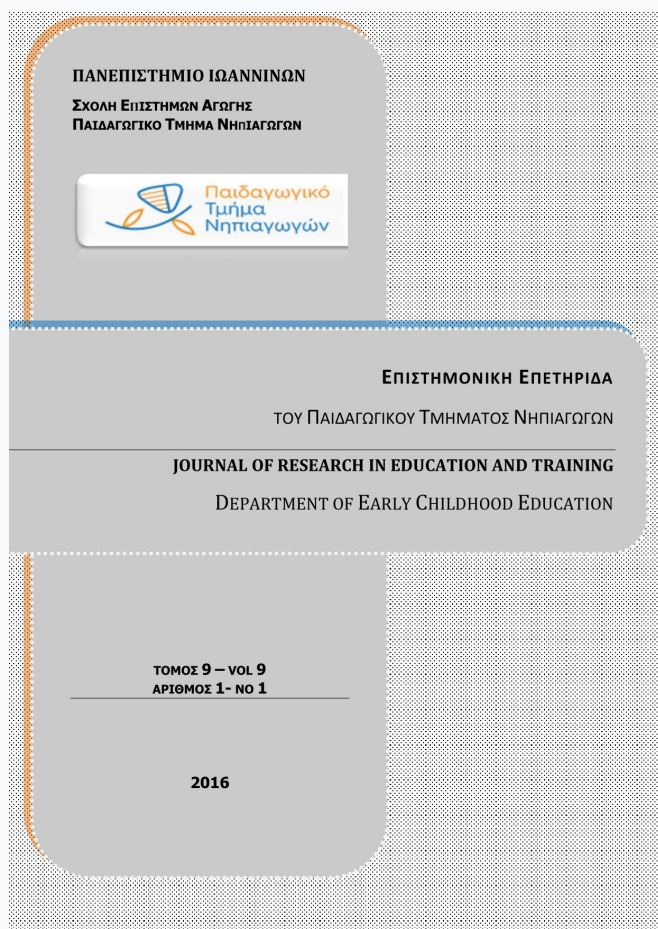

Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Τόμ. 9, Αρ. 1 (2016)

Βιβλιοπαρουσίαση: "Προοπτικές και όρια της διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν. Εφαρμογές στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση, την Τέχνη και τον Πολιτισμό"

Μαρίανα Σπανάκη

doi: [10.12681/jret.11962](https://doi.org/10.12681/jret.11962)

Copyright © 2016, Mariana Spanaki

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σπανάκη Μ. (2017). Βιβλιοπαρουσίαση: "Προοπτικές και όρια της διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν. Εφαρμογές στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση, την Τέχνη και τον Πολιτισμό". *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 9(1), 1-4. <https://doi.org/10.12681/jret.11962>

Παρουσίαση Βιβλίου

Πουρκός, Μ. Α. (Επιμ.) (2016). Προοπτικές και όρια της διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν. Εφαρμογές στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση, την Τέχνη και τον Πολιτισμό Opportuna Πάτρα ISBN: 9789605530235

Μαριάννα Σπανάκη

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο Μιχαήλ Μπαχτίν είναι μια από τις πιο πολυσυζητημένες περιπτώσεις θεωρητικών του μυθιστορήματος. Η έννοια της διαλογικότητας και της πολυφωνίας που διαπίστωσε ο Ρώσος μελετητής ανέδειξε τη διαλογικότητα ως σημαντικό πρίσμα μελέτης σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Την προοπτική αυτή διερευνά ένας συλλογικός τόμος άρθρων με εισαγωγή και επιμέλεια του Μάριου Α. Πουρκού. Ο τόμος συνδέεται με Συνέδριο που διοργανώθηκε το 2007 στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και υπογραμμίζει την επίδραση που άσκησε η σκέψη του Μπαχτίν σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Η θεωρία του Μπαχτίν για τη διαλογικότητα αποτελεί σημείο συνάντησης διαφορετικών επιστημών και προσφέρει το πρίσμα για αναλύσεις στο χώρο της λογοτεχνίας και σε άλλα πεδία.

Το βιβλίο οργανώνεται σε έξι μέρη παρουσιάζοντας την οπτική του Μπαχτίν σε ποικίλες αναλύσεις και πεδία. Είκοσι δύο συνολικά κεφάλαια συμπεριλαμβάνονται στο συλλογικό αυτό τόμο, με ισάριθμες προσεγγίσεις στη διαλογικότητα. Ο διεπιστημονικός χαρακτήρας της υπό συζήτηση έκδοσης ενισχύεται και από ορισμένα κεφάλαια που γράφτηκαν από τον επιμελητή του τόμου και συμβάλλουν σημαντικά στη διερεύνηση των αναγνώσεων του Μπαχτίν και του Μπαχτινικού έργου.

Το πρώτο μέρος του τόμου έχει θέμα «Μπαχτίν, διαλογικότητα και μετανεωτερικότητα: Η διαλογικότητα στη σύγχρονη κοινωνία» Το πρώτο κεφάλαιο έχει τίτλο «Μιχαήλ Μπαχτίν και διαλογικότητα: Μια εισαγωγή» του Μάριου Α. Πουρκού. Το δεύτερο κεφάλαιο συζητά γύρω από τον άξονα «Η έννοια της διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν» και είναι του Φώτη Τερζάκη. Το τρίτο κεφάλαιο έχει τίτλο «Μιχαήλ Μπαχτίν, η φωνή που έρχεται: Από την προσωπική συνομιλία στο διάλογο του κόσμου» του Γιάννη Κιουρτσάκη. Το τέταρτο κεφάλαιο

ασχολείται με «Τα επόμενα 100 χρόνια του Μιχαήλ Μπαχτίν: Η διαλεκτική του διαλόγου εναντίον της μεταφυσικής της μετανεωτερικότητας» από τις Lyudmila Bulavka & Aleksandr Buzgalin. Το πέμπτο κεφάλαιο έχει τίτλο «Είναι ο Μπαχτίν μετανεωτερικός στοχαστής» του Μάριου Α. Πουρκού.

Το δεύτερο μέρος της έκδοσης έχει θέμα «Ηθικές και γνωστικές διαστάσεις της Διαλογικότητας». Περιλαμβάνει το έκτο κεφάλαιο «Διαλογισμοί πάνω στη στην Μπαχτινική ηθική του λόγου» του Βασίλη Αλεξίου, καθώς και το έβδομο κεφάλαιο με θέμα «Η γνώση ως διαλογική διαδικασία» του Μάριου Α. Πουρκού.

Το τρίτο μέρος του τόμου έχει θέμα «Σύγχρονες προσεγγίσεις της λογοτεχνικής κριτικής και διαλογικότητα» Περιλαμβάνει το όγδοο κεφάλαιο «Αναζητώντας το νόημα του κειμένου: Μια εισαγωγή στις σύγχρονες προσεγγίσεις της λογοτεχνικής κριτικής» του Μάριου Α. Πουρκού. Το ένατο κεφάλαιο έχει τίτλο «Από την Quellenforschung στη διακειμενικότητα (Bakhtin, Kristeva) στην παρανάγνωση (Bloom), ή θεωρία και ιστορία της λογοτεχνικής κριτικής» του Σταμάτη Ν. Φιλιππίδη. Το δέκατο κεφάλαιο «Η των τοιούτων παθημάτων κάθαρσις μέσα από την Μπαχτινική ανάγνωση της Σοφόκλειας τραγωδίας» είναι της Χρυσής Καρατσινίδου. Το ενδέκατο κεφάλαιο ασχολείται με το «Παιδικό ιστορικό μυθιστόρημα. Ειδολογική μνήμη και διαλογικότητα» και είναι του Γιάννη Μητροφάνη. Το δωδέκατο κεφάλαιο «Πολυφωνία και διαλογικότητα στη «Φωνή του δράκου» (1904) του Α. Παπαδιαμάντη» είναι της Μαρίας Καραϊσκού. Το δέκατο τρίτο κεφάλαιο «Ο πολυφωνικός Παπαδιαμάντης και η μονοφωνική εκπαιδευτική πολιτική» είναι του Στέλιου Παπαθανασίου. Το δέκατο τέταρτο κεφάλαιο καταπιάνεται με φαινόμενα της λαϊκής λογοτεχνίας και έχει τίτλο «Διαλογικότητα, λεκτική πολυμορφία και λαϊκή λογοτεχνία» της Ευαγγελής Αρ.Ντάση .

Το τέταρτο μέρος του τόμου ασχολείται με το θέμα «Διαλογικότητα, ψυχολογία και ψυχοθεραπεία» και περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια. Το δέκατο πέμπτο κεφάλαιο «Μπαχτίν και Freud: Ένας ανολοκλήρωτος διάλογος» είναι του Μανόλη Δαφέρμου. Το δέκατο έκτο κεφάλαιο «Ο Μπαχτίν και η ψυχανάλυση» του Νίκου Παπαχριστόπουλου. Το δέκατο έβδομο κεφάλαιο «Ο διάλογος και η πολυφωνία, μέσω της αναστοχαστικής διαδικασίας, ως αντίβαρο στον «εξαρτητικό ρόλο» είναι του Ηλία Γκότση. Το δέκατο όγδοο κεφάλαιο «Από τα κορεσμένα διλήμματα του παρόντος στη συλλογική υπόσταση του πολυφωνικού στοχαστικού εαυτού» είναι των Σμάρω Τσαγκαράκη και Άννας Σολωμού.

Το πέμπτο μέρος έχει θέμα «Διαλογικότητα, εαυτός, εκπαίδευση και διαδικασίες μάθησης: Προς μια οικο-σωματικό-βιωματική προσέγγιση του εαυτού» Το δέκατο ένατο κεφάλαιο «Ο εαυτός στις κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικές, διαλογικές και οικολογικές προσεγγίσεις: προς μια διευρυμένη προσέγγιση του εαυτού» καθώς και το εικοστό κεφάλαιο «Η διδασκαλία και η μάθηση ως διαλογική διαδικασία» είναι του Μάριου Α. Πουρκού.

Το έκτο μέρος έχει θέμα «Διαλογικότητα, εθνομουσικολογία και κινηματογράφος». Το εικοστό πρώτο κεφάλαιο «Η διαλογικότητα στην εθνομουσικολογία: Από την έρευνα στη συγγραφή του εθνογραφικού κειμένου» και είναι της Ειρήνης Θεοδοσοπούλου. Το εικοστό δεύτερο κεφάλαιο είναι του Χρήστου Δερμετζόπουλου και ασχολείται γύρω από το θέμα «Μπαχτίν και θεωρία των ειδών στον κινηματογράφο: Τα όρια της διαλογικότητας».

Η έκδοση αυτή προσφέρει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να παρακολουθήσει αναλύσεις μέσα από τη συνάντηση της λογοτεχνίας, της τέχνης, της εκπαίδευσης και της ψυχολογίας, μέσω της θεωρίας του Μπαχτίν. Ο επιμελητής του τόμου και συγγραφέας της εισαγωγής και έξι κεφαλαίων σε τέσσερα από τα έξι μέρη του τόμου έβαλε τους συνεκτικούς αρμούς, έτσι ώστε ο αναγνώστης να μπορεί να παρακολουθήσει τις διάφορες προοπτικές της διαλογικότητας. Τα θέματα που εξετάζονται μέσω και των εφαρμογών των θεωρήσεων του Μιχαήλ Μπαχτίν ανιχνεύουν πεδία στην ψυχολογία, στην εκπαίδευση, στην ψυχοθεραπεία, στην τέχνη και στον πολιτισμό.

Οι σύγχρονες αναγνώσεις λογοτεχνικών έργων ως προς τη διαλογικότητα, αλλά και η επανεπίσκεψη μέσω της Μπακτινικής ανάλυσης σε έννοιες όπως καρναβάλι, όριο, νόημα, γέλιο και η γενικότερη συζήτηση για τη μετανεωτερικότητα, τον εαυτό, καθώς και οι κριτικές προσεγγίσεις θέσεων του Μπαχτίν σε σύγκριση με αυτές του Φρόντ και ο ρόλος της διαλογικότητας μεταξύ άλλων σε γνωσιακές και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες, αποτελούν όψεις του εξεταζόμενου φαινομένου στις διάφορες εκφάνσεις του.

Η βιβλιογραφία του τόμου στην πλειοψηφία των άρθρων σπάνια φτάνει ως το 2013 εγείροντας έτσι το ερώτημα αν τελικά η προτεινόμενη οικουμενικότητα των θεωριών του Μπαχτίν γνώρισε πολλές εφαρμογές σε άλλες χώρες κατά την δεκαετία του ενενήντα με αποτέλεσμα τα τελευταία δέκα χρόνια ο Μπαχτίν να βρίσκεται μεταξύ των εξαιρετικά καθιερωμένων θεωρητικών, το πρίσμα των οποίων μπορεί να

προσφέρει το διάλογο στα επιστημονικά πεδία, που προαναφέρθηκαν και στις συνακόλουθες εφαρμογές όπως είναι ορισμένες που παρουσιάζονται σε άρθρα του τόμου. Η έκδοση αυτή του Μ. Πουρκού προσφέρει μια σειρά από μελέτες με την οπτική του Ρώσου θεωρητικού και μελετητή και μια σημαντική διερεύνηση των διεπιστημονικών διασταυρώσεων που προσφέρει η Μπαχτινική έννοια της διαλογικότητας.